

ՀԱՅԲԱՐԱՐԱԹԵՐԹ

ՄԲ ՁԱԳԱՄՍՄԵՐԹ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 149

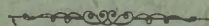
30 ՄԱՅԻՍ 1914

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ՏՕՂԱՑՈՅՑ

Մայիս 31 + Կիր.	ակ.	Հոգեգալու:
Յանիս 1	Բշ. բձ.	Բ. or Հոգեգալսեան :
2	Դշ. բկ.	Գ. or »
3	Դշ. գձ.	Դ. or » Պահոց
4	Եշ. գկ.	Ե. or »
5	Ուր. դձ.	Զ. or » Պահոց
6	Շք. դկ.	Է. or »

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՏՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԴՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԱԹ-ԱԹ-ԵՐԹ

Չորրորդ տարի 30 Մայիս 1914 Թիւ 149

«Մերական Բանաստեղծական Պիոս Ժ. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Արձագանգ շարքաբերքը շարունակէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կալ տալէ, ի բարգաւաճման կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնաւորութեան համար Մերական Հայրն սրտագին կ'օրհնէ յիշեալ Շարքաբերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ կարգ. Մէրի Տէլ Վալի, տո. Ամեն. Տ. Պողոս Պետոս Ժ. Թեղեան, Հայ-Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ
29 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քու անամարաւ:

ԴԵՊՔԵՐ ԵՒ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ ԱՆԻՐԱԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒ

Բանբերի յօդուածագիրներէն մին կաթողիկէութիւնը կը կոչէ «քրիստոնէութեան դէմ պապական աղանդ մը», և Մօնս. Սգրոմայէր «հոգեւոր առեւտրական... աստուածարեալ եպիսկոպոս մը», և յետոյ չի վարանիր բնաւ ստորագրել կաթողիկէ հայ մը:

Մարդ ո՞ր աստիճան կուրացած պէտք է լինի մտաւորապէս՝ կաթողիկէութեան նման վսեմ կրօնք մը «պապական աղանդ» կոչելու համար: Այսպիսի դատաստան մը ո՛չ միայն կրօնային զգացման, այլ նաեւ բարոյական եւ նոյն իսկ գեղեցկագիտական զգացման բացար-

ձակ եւ նոյն իսկ չգոյութիւն կ'ապացուցանէ: Բաղաբակիրթ աշխարհի մէջ ո՛վ կ'անդիտանայ անոր մատուցած ծառայութիւններն հոգեպաշտ իմաստասիրութեան, բարոյագիտութեան եւ գեղարուեստի ամէն ճիւղերուն: Հին ու նոր կրօնքներու մէջ, մարդկային ամէնէն փայլուն հաստատութեանց (institutions) մէջ ո՞րն է որ կտրենայ սոյն երբեակ տեսակէտով չեմ ըսեր մըցիլ՝ այլ գէթ հեռուէն բաղդատուիլ անոր հետ: Ապերախունք թո՛ղ ուրանան որչափ կ'ուզեն իրենց ընդունած բարիքները, կաթողիկէ Եկեղեցին ասով բան մը չի կորսնցնիր. այլ իր յաղթական ընթացքը կը շարունակէ մարդկութեան մէջ կենսայորդ, արեւու նըման բարիք արձակելու նոյնիսկ զինքն հայհոյող բարբառոսներու վրայ:

Այդպիսի նախատինքներ ի վաղուց անտի՛ և մեկէ աւելի անգամներ խուսած են հրա-

պարակի վրայ, և յօդուածագիր պարոնը կամ «բարձրաստիճան եկեղեցական»ը նոր գիւտ մը ըրած ըլլալու մնալիսութիւնն ալ չեն կրնար ունենալ: Սակայն երբ և ո՛ւր որ ալ երևան գան այնպիսի հրէշային մտածութիւնք, երեք ենթադրութիւններ միայն կարելի է ընել անոնց նկատմամբ. կը ծնին կամ զիւաշունչ չարութենէ, կամ զանդաշող յիմարութենէ և կամ ծայրագոյն տգիտութենէ:

Եթէ Բանբերի պարագան առաջին կամ երկրորդ ենթադրութիւնն է, աւելորդ է խօսիլ իրեն հետ. կարեկցութիւն և աղօթք իր դարձին և բժշկութեան համար, ահա լաւագոյն դեղը: Իսկ եթէ երրորդն է, խնդիրը քիչ մը կը փոխուի, և պարտաւոր կը զգանք ինքզինքնիս խօսելու և գրելու. վասն զի մտաւոր թշուառութեան մէջ սովատանջ և տգիտութեան խաւարի մէջ խարխափող հոգիք մանաւանդ՝ իրաւունք ունին մեր անձնանուիրութեան և եղբայրասէր ծառայութեանց:

Ձեզ ուրեմն որ այդ պօզալի տողերն ստորագրելու չէք սոսկացած, քիստոնէութիւն, պապական եւ աղանդ բառերուն իմաստները բոլորովին անծանօթ պէտք է լինին, ափսո՛ս. և դուք կը յիշեցնէք մեզի ճշդիւ Բարիդի ան ձկնորսն որ՝ բանաստեղծութեան կանոններէ առանց բառ մը ուսած լինելու՝ ելած էր Սոփոկլէս և Ուրատիոս, Տանդէ և Շէյքսպիր քննադատելու:

Եթէ Ս. Պապերու քարոզած կրօնքը, կաթողիկէութիւնը, չէ ճշմարիտ, անայլայլ եւ ամբողջական քրիստոնէութիւնը, այն ատեն Ս. Գիրք, Աւետարան, Գործք և Թուղթք Առաքելոց կը կորսնցնեն ամեն հեղինակութիւն, կը դադրին աստուածային և նոյն իսկ ուղղամիտ ու բարոյալից մատեան լինելէ: Քրիստոսի աստուածութիւնն իսկ կանգուն չի մնար, և քրիստոնէութեան աւերակներուն վրայ իրենց յաղթական աթոռը կը դնեն տիեզերական սկիպտիկութիւն, մոտաւորական ապստամբութիւն, բարոյական և կրօնային անիշխանութիւն: Ամեն հարուած որ կը տրուի կաթողիկէութեան,

պապութեան, հարուած մ'է արուած ուղղակի Աւետարանի կողմէին. քրիստոնէութեան սրտին: Զնշեցէ՛ք պապութիւնը, եւ այն ատեն է որ քրիստոնէութիւնը պիտի մնայ ոչ իբրեւ աստուածային կրօնք, այլ մարդկային աղանդ մը առանց տրամաբանական եւ հաստատուն հիման, առանց պագոյցի, առանց վկայութեան, առանց գեղեցկութեան, լի հակասութեամբ, զեղուն մեծամեծ խոստումներով և աղքատ իրականութեամբ, պիտի մնայ իբրեւ երկրաւոր իմաստասիրութեան մի բեկորն անկերպարան, անշուք, անազդեցիկ և անկենդան: Ինչ որ կը թողու ահաւոր եւ համայնածախ հրդեհ մը հոյակապ ու հրաշալի պալատէ մը, նոյնը պիտի թողուր հակակաթողիկէութեան հրդեհն քրիստոնէութեան պալատէն, եթէ ամենակարող Ձեռքը իւր բոցերուն կատաղութիւնը չզսպէր և իր արշաւանքը չկասեցնէր ի զէպ ժամու:

Այլադաւաններու ամենէն լուրջերն ըզգացած են զայս, զի ամեն անգամ որ հարկ եղած է գիտնականապէս և տրամաբանօրէն հաստատել քրիստոնէութեան աստուածայայտնութիւնը, դիմած են ո՛չ ի Ֆէնէր, ո՛չ ի Մոսկուա, ո՛չ յԵւմիածին, ո՛չ ի Լոնտոն, ո՛չ ի Ժընէվ, ո՛չ ի Վիւրդէմպէրկ, այլ ի Հռոմ, այո՛, Հռոմի վճիռներուն, Հռոմի ապացուցմանց, Հռոմի հանճարներուն, Հռոմի Սուրբերուն են դիմած:

* * *

Եւ դուք իսկ հակառակ Ձեր տգիտութեան, հակառակ Ձեր ատեցող կրից եւ հակակաթողիկէ նախապաշարմանց՝ անուղղակի մեծարանք մը չէ՞ք ընծայեր Հռոմի, երբ իր եռանդալից պաշտօնեաներէն մին կը կոչէք «հոգելից... եւ աստուածարեալ»: Եթէ կաթողիկէութիւնը ճշմարտութիւն է, իր դասն անվեհերօրէն պաշտպանող մը կրնայ «հոգելից ու աստուածարեալ» լինել. իսկ եթէ «աղանդ մ'է ընդդէմ քրիստոնէութեան», իր հաւատարիմ, անխոնջ ու անձնանուէր մի գործիչն ի՞նչպէս կրնայ «հոգելից ու աստուածարեալ» կոչուիլ: Եթէ Սդրոսմաիէր

լով իրրեւ սոսկական անհատ վերաբերէր կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, ձեր սկզբունքէն կը հետեւէր անոր «ընդդէմ քրիստոնէութեան պապական ազանդաւոր» մ'ըլլալը: Բայց դուք չգիտեմ տրամաբանական ո՛ր կանոնին հետեւելով՝ բոլորովին տարբեր եզրակացութեան մը կը յանգիք: Գիտցէ՛ք թէ նա ո՛չ միայն կաթողիկէ ապրած ու մեռած է, այլեւ կաթողիկէութեան առաքեալ մը հանդիսացած, կրկին եւ կրկին երդումներով ինքզինքն անոր նուիրած, բազմամարդ ու ջերմ եռանդ թեմի մը Առաջնորդն եղած, գիշեր ու ցերիկ անոր նուիրական շահերովն ըզրազած, անոր պատիւն իրեն պատիւ եւ անոր դէմ եղած անարգանքն իրեն անպատուութիւն ըրած, անոր վիշտերովն տրտմած եւ անոր ուրախութիւններովն է հրճուած: Բայցէ՛ք իր կենսագրութեան վսիմ էջերն, եւ հարցուցէ՛ք. ինչո՞ւ երկար տարիներ ազօթած, քարոզած, աշխատած ու տառապած է, եթէ ոչ յօգուտ կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, եւ ընդդէմ հակակաթողիկէութեան: Ուրո՞ւն նուիրած է իր մաքուր երիտասարդութիւնը, առողջ հասակն, եւ իր պատկառելի ծերութիւնը, եթէ ոչ այն երկնապարգեւ կրօնին, որուն բարձրագոյն պաշտօնեայն երէն եւ պատասխանատուներէն մին էր առաջի Աստուծոյ եւ առաջի մարդկութեան:

Եթէ հանդիսաւոր ժամու մը մէջ Ս. Բեռնարդոսներու, Սրբուհի կատարինէ Սիենացիներու եւ Ժողէֆ տը Մէսպերու նման՝ դժգոհութեան եւ քննադատութեան չեշտեր լսելի ըրած է համարձակ, սէրէ եւ յարգանքէ ներշնչուած է յաւէտ, եւ Ս. Եկեղեցին նկատած է միշտ իրրեւ անարատ Հարսն Քրիստոսի, իբրեւ տապան փրկութեան եւ դպրոց առաքինութեանց, իբրեւ «սիւն եւ հաստատութիւն ճշմարտութեան»։ Իբրեւ առաջնորդ ազգաց եւ դարուց, իբրեւ անկիւնաքար մարդկային ընկերութեան եւ քաղաքակրթութեան, իբրեւ անվրէպ աւանդապահ գերագոյն յայտնութեանց, իբրեւ բաշխիչ շէնորհաց եւ երանութեան, իբրեւ պատգամաբեր յաւերժական աւետեաց, իբրեւ մայր դիւցազնութեանց անսպառ, իբրեւ քրիստոսադիր միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան:

Իր երկարատեւ կենաց գործքերն ու խօսքերը, եւ նոյն իսկ Վատիկանու Ժողովին մէջ արտասանած ճառերն, ո՛չ կեղծեալներն, այլ իրական եւ հաւազաս ճառերը զայս կ'ապացուցանեն ծայրէ ի ծայր: Ու եթէ ողջ ըլլար այսօր, պիտի տեսնէիք թէ «հոգեւոր տոննաբանն» ի՞նչպէս պիտի խօսէր ձեզ հետ, եւ «աստուածարեալ եպիսկոպոսը» ինչպիսի՞ դասեր պիտի տար ձեզ, ձեր հայոցութեան ոճիւնները քաւել տալու համար ձեզ: Եւ դուք որ արդար յանդիմանութեան մը համբերելու առաքինութիւնը եւ անտի օգոտելու ուղղամտութիւնն ունենալ չէք թուիր, ձեր փայլուն ներքողեանն ըստ ամէն հաւանականութեան պիտի փութայիք վերջացնել... պարսաւազրով մը զրպարտիչ ու ցամառից:

Չենք ժխտեր թէ տգէտ մը կամ ուսեալ խաբեբայ մը կրնան ստորին հաշիւներով կղերականութեան թեկնածու լինել. բայց Սղրոսմայէրի նման անձնաւորութիւն մը, յորում կը փայլին անսովոր աստիճանաւ հմտութիւն, տաղանդ, բարւոք զատիարակութիւն, բնածին պարկեշտութիւն, ազնուութիւն, անաչառ եւ ճշմարտասէր հոգի, բարձր արժանապատուութիւն, բարոյական քաջութիւն, նկարագրի անկեղծութիւն եւ վեհութիւն, այսպիսի անձ մը, կ'ըսեմ, ինչո՞ւ ինքզինք պիտի կապէր անդառնալի ուխտերով, ինչո՞ւ պիտի հրաժարէր աշխարհի օրինաւոր վայելքներէն, ինչո՞ւ մշտնջենաւոր կուսութեան դիւցազնութիւնը պիտի ընտրէր բաժին իր կենաց, ինչո՞ւ իր ազատութեան կէսէն աւելին պիտի զոհէր նոր ու դժուարին պարտքերու, ինչո՞ւ... Ամենէն տարական ողջմտութիւնը կ'ըսէ մեզ թէ այսպիսի ծանր բեռներ ո՛չ ոք կը դնէ իր ուսերուն վրայ առանց բուն սիրոյ, առանց խորին համոզման:

Եւ միթէ Սղրոսմայէր բացառութիւն մըն է առ մեզ. քանի՞ քանի՞ հանճարներ, առաջնակարգ գիտուններ, հարուստ ու իշխանազուն ցեղէ ազնուականներ, սուրբեր ու մարտիրոսներ նոյնիսկ 1870է վերջ եկած են փառաւորել Քրիստոսի Եկեղեցին, զոհած են

ի սէր անոր՝ հաճոյք, վայելք, փառք, ճոխութիւն եւ պերճանք:

Բանբերի գաճաճները կաթողիկէութեան աստուածային ճակտին յանդիմանութիւն արձակելէ առաջ պէտք էր մտածելին այն հսկաներուն վրայ որոնք կը կաշուին Լեւոն ժԳ., Լավիթուի, Տըշան, Վօն, Բէոօ, Ռամրուլա, Կողգի, Կիպպընս, Պիլեօ, Ֆրէրէլ, տ'Իւլսդ, Տիտոն, Այրլէնտ, Ֆէրտինան Պրիւնդիէն, Այտընեան, Ալիշան, Բօլ Պուռփէ, Կոմս տը Մէօն, Տիւշէն, Մաքս Սաքսոնիոյ, Տըշըվրէնս, Ճէմէլլի, եւ այլք անթիւ, որոնց ո՛չ գիտութիւն, ո՛չ հանճար, ո՛չ առաքինութիւն կը պակսէր ու կը պակսի՝ իրենք ու անձեր իրենց ճշմարիտ գոյնեով տեսնելու, եւ անոնց մասին արդարօրէն դատելու եւ խորհելու համար: Բանբերի Կաթողիկէ հայն ի՞նչ ձիրքեր ունի մրցելու համար այս տիեզերահոյակ անուններուն հետ, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ասոնք «անվրէպ նրբամասութեան, աստուածային հարսութեան, միակ երկնային կրօնք» կը հռչակեն ու կը զաւանթին ինչ որ նա «պապական աղանդ» կոչելու չի չիկնիր իր ընթերցողաց ողջմտութիւնը նախատելով անգթօրէն: Ի՞նչպէս ենթադրել թէ կը սխալի հմտութիւնը, խոնարհութիւնը, հանճարն ու պրոֆիւնը, եւ իրաւունք ունի տգիտութիւնը, հպարտութիւնը, անձեռնհասութիւնը եւ մոլութիւնը:

Անձինք որոնք ծնած էին նոյնիսկ արտաքոյ Նիկիեցւոյ, իզելով ընտանեկան, բարեկամական կապեր, տապալելով նախապաշարմանց լեռներ, փշրելով ասելութեան ժայռեր, անցնելով «ընդ հուր եւ ընդ ջուր» ի ծունդ իջած են առ ոտս Ս. Քահանայապետին, խոստովանելով անոր գերիշխանութիւնը ու անսխալութիւնը. ամէն ինչ զոհած են իրենց խղճին եւ համոզման, չեն վարանած երբեք ամենազառն հալածմանց առջեւ, բարի օրինակ տուած են յաւետ իրենց հին ու նոր կրօնակիցներուն, անհաւատ սերունդներու ցոյց տուած են գործքով Հաւատոյ արժէքն ու ազդեցութիւնը, եւ մերթ իսկ յուզիչ շեշտերով եւ հրաշալի ինքնակենսադրութեամբ պատմած են խոր-

հող մարդկութեան թէ ի՞նչպէս «ստուերներէ եւ պատկերներէ եկած են առ ճշմարտութիւն. Ex umbris et imaginibus ad veritatem.»¹

Բայց դուք եթէ համոզուած էք որ Կաթողիկէութիւնը «պապական աղանդ» մըն է, ինչո՞ւ կը շարունակէք մնալ դատապարտելի «աղանդի» մը մէջ, եւ ի՞նչպէս չէք համարեր սմբթ ստորագրել «կաթողիկէ հայ մը», որ կը նշանակէ ըստ ձեզ «աղանդաւոր հայ մը»: Երբ մարդ ինքզինք կ'անարգէ, կ'անպատուէ հրապարակաւ եւ իր իսկ ստորագրութեամբ, ի՞նչպէս պահանջել որ ուրիշներու նկատմամբ տածէ յարգութիւն եւ մեծարանք:

1 Մայիս 1914

Ո. Ա. Կ.

ՕԹՕՍՕՄԻԼ ԹԱՊԻՐ ՕԼՈՒՆԱՆ ՏԻՎ

Երբ մենք ասորտա օլտուղըմըզա բաղմն, թամմ զէմանը գատիմ բէրիլէր, տիվլէրի հիքեայէսի իլէ եաշայօրուզ:

Վազթըլա պիր շիշպօղազ տիվ վարիմիշ: Պու կիւն տէ պիր շիշպօղազ տիվ վարտըր...

Պու տիվին քէրիհ պիր մէնզարէսի վարտըր: Պուրնը զայէթ պէօլիւք, ուզուն վէ աղըր օլուպ, զանն իտէրսին քի եէյէճէյի աւլըն գօգուսընը չէքմէք իչին եէրլէքէ գատար սիւրիւնիւր:

Տէօրթ իրի այաղլուրը վար տըր քի պունլարլա եէրի էգէր: Պաստըղը եէրին թօրաղը չէօքէր:

Այաղլարընտաքի ճիղմէլէր զայէթ տաշանըզլը տըրլար, պու սայէտէ հէր թարաֆա գօշար վէ էօթի պէրի կիտիպ կէլմէսինէ հիչ պիր չէյ մանի օլամաղ:

Կէօզլէրի չիմէք կիպի բարլազ տըրլար, չէօլէ քի ինտանըն կէօզիւ ծնունքինէ բաթ կէլուիյինտէ պագամազ հալէ կէլիր... Պէրէքէթ վէրսին քի պու տիվ կէօզլէրինին աւ

¹ Կարդինալ Նիւմըն, ծնեալ Բողոքական, ուզած է որ Պրասնի սոյն բառերը դրոսմուին իր գերեզմանին վրայ:

թէշինի եալընըզ կէճէ սաչար, կիւնտիւզլէ-
րի չօճուզլարը գօրգուլթմամագ իչին կէօզլէրի
գարալը օլարագ գօշար:

Պիր նէֆէսի վար տըր քի բիւզկեար է-
սինթիսի սանըրսըն... Սարբ պիր թէբէյէ
չըզըպ ինտիյինտէ. ճիւէր պօրուլարընտան ի-
նիլթի սէսլէրի իչիտիլիւր: Մա մաֆիյն օնուռն
նէֆէսի զայէթ քէբիւն տիր, չայէտ պիրինէ
բասթ կէլիւսէ ալզընը պուրնուռնը գարա-
բամագսըզըն օնուռն եանընտա տուրմագ գա-
պիլ տէյիլ տիր:

Սէսի միւտհիշ տիր, գապա վէ ինիլթիլի
տիր: Պագէն կէմի սէրէնասը կիպի հավայը
տէլէճէք գատար եիւքսէք ագս իտէր, պա-
զէն տէ լաթիֆ հավալար թագլիտինէ չալը-
չըրսա տա, միւլէֆֆագ օլամագսըզըն հէր
քէսի թէվհիշ իտէր:

Միտէսի՝ աիպսիլ պուռնագսըզ պիր գու-
յու տըր... հէր, հէր, հէր տայիմ հէր...
Շէքի պիյիմսիլ օլմագլա պէրապէր, հէր
վագրթ տէյիշիր, կեսն կէնիշ, կեսն եիւք-
սէք, պագէն տէ ուղոռն վէ սիվրի օլուր,
ֆագաթ սըզլէթինի, չիրքինլիինի հիշ զա-
յիպ իթմէզ:

Իշթէ պուռ եէնի տիվ պիզիմ սօգազլա-
րըմզտա տօլաշըյօր... պիզի չարըպ տէվի-
րիյօր, էզիյօր, ալըպ կէօթիւրիւյօր...:

Պուռ տիվ օրօմօպիլ տիր:

* *

Պուռ տիվ բիճալը միւհիմմէ կիպի պազը
էնթիւլիու վէրմէքտէ օլարընտան, սօսթ-
լարըմտան պիրի օնուռնա պիր միւլագաթտա
պուլընմըշ տըր:

Տօսթուլմ իւք տէֆա նէ եէտիյինի սօր-
մուշ տըր:

Տիվ պուռ սիւալ իւզէրինէ պիրազ կիւ-
լիւմսիւտիքտէն սօնրա,

— Հէր շէյ եէրիմ, տէմիշ տիր:

— Տագաթ հէր շէյ եէրիմ տէմէքէ քի-
ֆայէթ իթմէմէլի, պիրազ տա թային իթ-
մէլի:

Պուռ սիւալա ճէվապ վէրմէք իսթէմէզ
կիպի օլուրսա տա, եինէ:

— Էվվէլ էմիրտէ մեսաֆե եէրիմ, տէր:

— Սնլատըզ... պուռնը հէր քէս պիլիւր:

Պուռ խուսուստա սէնին իշթիհան տօյմայը
պիլմէզ... Ֆագաթ իսթէտիյին գատար մէ-
սաֆէ եուլթ... նէ գատար եուլթսան եէր
եիւզիւնտէքի սահէյի պիթիւրէմէզսին: Պէնիմ
սանա սօրտըզըմ ճիհէթ՝ սէնին մէթալիպին
տիր:

— Գուրպանլարընտան ճէպրէն իսթէտի-
յին նէ՞ տիր:

Տիվին պուռնա օլան ճէվապընը ալապիլ-
մէք իշիւն պիր միւտտէթ պէքլէմէք իճապ
իթտի:

* *

— Բէք էյի, մատամ քի պուռնը անլա-
մագ իսթէյօրսըն, սանա անլաթտըրալըմ:
Պէն էվվէլ էմիրտէ գուրպանլարըմըն բարա-
սընը եէրիմ, ֆագաթ նէ կիպի պիր օպուր-
լուզլա եէտիյիմի պիլմէզսին... Պէնի քէն-
տի խըտմէթլէրինէ սլմազտան էվվէլ սէրտ
իթտիքլէրի միւթալէայը պիլիւրիմ: «Պիր օ-
թօմօպիլ ալալըմ... օնուռն եօլճուլուզը էյ-
լէնճէլի տիր... պահալը տա տէյիլ տիր...
չօգ չապուզ կիտէր... պուռ եիւզտէն վա-
գըթ... գազանըրըզ...»

«Պուռնը իւզէրինէ պանա իշարէթ վէ-
րիւրէր. պէն տէ գօշարըմ:

«Ֆագաթ պանա մալիք օլմագ իչին օն
պին, եիրմի պին, օթուզ պին ֆրանքլազըմ
տըր... Պէն էյլէ գանն օլուռնտըզը կիպի
ուճուզ տէյիլիմ:

Տիվ պէյիւք պուռնուռնը պիր օյնաթա-
րագ, ատէթա պիր շէյթան կիպի կիւլտիւք-
տէն սօնրա, եինէ տէվամ իթտի:

— Զանն իթմէյին քի պանա սարֆ իտի-
լէն պուռ մէպլազ պիր բարա գազանտըրըր:
Պիլ աքիս եէնի մասրաֆլարա գարու աչար:
Պէն լասթիքտէն պաշգա պիր շէյ կիյինմէմ
վէ չօգ տօլաշտըզըմ հասէպիյլէ օնը տա չա-
պուզ էսկիտիւրիմ: Սուսատըզըմտա ազ շէյ
իլէ գանմամ, պէյիւք թէնէքէ տօլուսը...
իսթէրիմ... Սըզ սըզ ալագլարըմ գըրըրը,
թէստուլի լազըմ, թապի պանա բէրէսթիշ
իտէնլէր բարա սարֆ իտէրլէր... թէքրար
սարֆ իտէրլէր... պագէն տէ պուռ մասրաֆ-
լարա եէթիշէմէտիքլէրինտէն, աշճընըն, խըտ-
մէթճիին, չամաշըրճընըն բարասընտան գըր-

բարլար... արքիշնինն մօտիսթրանն իւճ-
րէթիսի քէսէրլէր... հալպու քի պանա տօ-
գունամալար, պէնիմ պիր շէյիմի քէսէմէզ-
լէր, հօգսա եիւրիւմէմ...:

— Լաքին զէնկինլէր իչին պու մասրաֆ-
լարնն նէ՞ էհէմմիյէթի օլապիլիր:

— Սահիհ տիր քի պիր թագըմ զէնկին-
լէր պու մասրաֆա գաթլանապիլիրլէր: Փա-
գաթ հէր քէս օ տէրէճէտէ սահիպի սէրվէթ
տէյիլ տիր: Պէն՝ չօգլարընն միւզայիգասը-
նն սէրի սէպէպիլիմ... հաթթա պէնիմ եիւ-
զիւմտէն սէֆիլ օլանլար տա վար սըր...
չիւնքի սէրմայէլէրինի պէն թիւքէտիյօրըմ:
Պու սուրէթլէ չօգ չիֆթլիքլէր եհտիմ: Զի-
յարէթ իթտիյիմ պիր չօգ պաղչէ վէ արա-
զիյի, գաթուլարընտա տուրտուղըմ պինալա-
րը եաւաշ եաւաշ եհտիմ պիթիւրտիմ:

— Վա՛յ չիչպօղազ վայ:

— Եօգ ճանըմ, պուռտա չիչպօղազ օլա-
ճազ նէ՞ վար: Պու պէնիմ թապիաթըմ տըր:
Շուրասընը տա տիւշիւնմէք իգթիզա իտէր
քի պէն չօգ չալըտըղըմ հասէպիլլէ, էօմ-
րիւմ զըօա սըր: Օն սէնէյիք հայաթստն
սօնրա արթըգ պէնիմ իշիմ պիթմիշ տիր,
պէն էօլմիւշիւմ... գարտաշլարըմտան պի-
րինի արամալը, թապիի տիր քի պու տէֆա
տահա պիր կէնճի, տահա պահալընը սահա
կիւզէլ վէ տահա գիյատէ օպուր օլանը ին-
թիխապ իտիլիր...:

— Օ հալտէ սէն նէ՞ օլուրսըն:

— Է՛յ վահ, խարապ օլուրըմ, ֆագաթ
սէվինէճէք պիլի ճիհէթիմ վարսա օ տա խա-
րապ օլան եալընըգ պէն օլմայուպ, պէնիմէ
պէրապէր սահիպիմի տէ խարապ իթմէքիլի-
յիմ տիր:

(Մապասի վար)

ՀԻՆ ՎԱԽԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ

Օ Ր Ա Փ Ի Ր

ՄԵԾ ՆԱԼԱԾԱՆՔԻՆ

ՈՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵՑ ԿԵՄ

(1827 — 1830)

Պու հալլէրի կէօրէն ինսանլար հէփ քիւլ
իւթիւնէ օթուրմալէրինտէն թաքաթլարը
գալմատը գաթօլիք լազըրտըսընը իթմէյէ վէ
օնլար րահաթըն պուլուպ իշլէրինտէ օլտու-
լար: պուռտան քաթի՝ չօգ էրմէնիլէր աթըմ
աթըմ պըրաղըպ քէնտի սընարլարընը, գա-
թօլիք թայֆէսինէ գաթըլտըլար: իլլա պու
հալածոււմ իւզէրինէ, վարարաք վարարաք
հիչ էքսիք օլմասը տէօնէնլէր, էկէր հալա-
ժանքլարըն չիստէթլի արասընտա պաղը Գա-
թօլիլէր զօրա թութուլուպ էրմէնիլէրէ մէյլ
իթիլէրաէ, օ տա պիր էյեամտան սօնղրա
եինէ ֆիրար իտիպ Դաթօլիկիլի պուլտու-
լար: չէօյլէքի էրմէնի միլլէթի՝ թագաթ
կէթիւրմէյուպ պու հալլէրէ, պիւմէյլէր իտի
նէ՛ իտէճէքլէրինի. չի ֆայտա օնլար չա-
պալատըգճա քէնտիլէր զիեանլը չըգըպ, գու-
տուրմուշ արսլան կիպի տիշ պիլէյէ պիլէյէ
կէօյա ինճէ ֆիքիր իտիպ, օլէվվէլքի գապա
սապա օլան թարգլարըն հիչ պիրինի գուլ-
լանմայըպ եէնի իճատ չըգարտըլար: Ֆիքիր
նէյէ պագարըսը, էօյլէ պիր օլտուն, գաթօ-
լիկիլէր տաը պաթսըն, իզի թօգու պէյան օլ-
մասըն: վապտա պէշարէթլէրէ պոզընճա
կէթիւնիւրտիւ պէյնզէրլիինէ սէօղ եօղու-
տը. չիւն ումումի էրքէքլի տիշլիլի հէր
քէս եէրինտէն սէօքիւլիւպ մալինտէն միւլ-
քինտէն եաա օլուպ տիեարը գուրպլէթէ Ա-
նատօլընուլն պէեապան եէրլէրինէ սիւրիւլ-
տիւ. կէրիտէ գալանը իսթամալօլ իչինտէ օլ-
մասըգ սէմթլէրէ կէօչիւն տէվր էթտիրիպ,
աղըր վէ բէշին քիրալար ալթընտա չիւրիւթ-
մէյէ մէրամ իթտիլէր: պուռնա գանահաթ իթ-
մէյիպ, տէֆա օլ եէրլէրտէն մէնֆիյէ կէօն-
տէրտիլէր: հիքմէթլինտէն գըշ էյեամըն չիտ-

տէթլի օլմասընա հիշ տէյէճէք եօղուտու . պու ինսանիյէթսիզլէր ինսաֆը պիւթիւն պիւթիւնէ ունուտուպ , տիւշիւնճէլէրի ան- ճա էօճ ալմաք րէզալէթ իթմէք գայտընտա . փափազլարըն հաքիընա միւսիւտ վէ նափաք տէյիւ իսիմ թագալար . մայրապետ- լէրէ ֆայիշէ տէյիւ պաղըրսըլար , վէ քիլիսէլէրինտէ վազ իթտիլէր . շէօյլէ քի՝ միլլէթլէր էօնիւնտէ րըսվայ ու պէսնամ կէօրիւսիւն քաթօլիք վիճուհի . Պու իթթիրալարը կէրչէք տէի տիւնեաա եուտուրմաղա չօք ազճէ սարֆ իթտիլէր . լաքին՝ էվվէլի պու թէրթիպլէր գայէթ սըր վէ շարթ իլէ պաշլանմըշլարտը մէշվէրէթէ տախիլ օլանլէր . օլմայա տին տավասը օլ- տուղի պիլինմէյէ . իմտի էլէ ալտըլար տէվ- լէթ էմրի իլէ գապիթանլար չըքարմաղա Ը- թանպօլուն հէր սէմթինէ քի տէֆթէրէ կէ- չիրտիլէր իւմիւմի էրմէնի օլանլէրի Կաթօլիկ իլէ քարըշկ . սօնուն փաթրիկհանէլէրինտէ ալըր տէֆթէրլէր թէյտանլալըպ հէր սէմթին տէրտէրլէրինի կէթիրտիպ , ծնլարա ալըր ալ- րը տէֆթէր եափտըրըպ , քէնտի ծուխլարընը թէմամէն հաղտըրթտըլար . վէ տէվլէթճէ հաղըրն իլէ րուպար իտիւպ , Կաթօլիկլէրի ծնտան ալըր իտիւպ պաշկա տէֆթէրէ կէ- չիրտիլէր քի պիլինտին Բաթօլիին ճէմի ա- սիթանէտէ նիճէ աշքեար օլտու իսէ Կաթօ- լիին ալըրը , քէնտիլէրէ ճէսարէթ կէլտի պու ճէմիյէթի միւրտ իթմէյէ . չիւն պու թէրթիպլին էմալի էօյիլէրինտէ կէօրիւնմիւշ- տիւ . հաշան տէվլէթ մէրամ էտիպ եէնիշէ- րիլէրի միւրտ իթտի . պիր տիւրլիւ ումու- լաճազ մատտէ տէիլ իքէն օլտու , Կաթօլիկ թայֆէսի ալըրք վէ քուտրէթսիզ օլտուք- տան սօնղրա , սու իշիմի քատար քալմայըպ եուֆ օլմալը իտի . լաքին էրմէնինին սան- տըրը սէբէթ չըքարմաղա մատաա՝ ֆէյմինէ վարմայըպ՝ րուպար էյլէտի տէվլէթ նիզամը իլէ տին տավասընը պիր թարթրոյա քոմաղա . տէմէտի՝ ինսան ինսանա քարըն չըքմաք չա- թըմաք պաշկա , ինսան Ալլահա գարըն ճէնկ- լէմէկ պաշկա . իշթէ պու իշ պէօյլէ օլտու- ղի իշիւն Հաքիըն հիքմէթի թէզլէն կէօ- րիւնտի . Նիճէ Փըրաօն Մըսըր փատիշահընա

կէօնտէրտի իսէ Մուսա բէյլամպէրի , քէզա պիզիմ կիւնիւմիւզտէ էլէ ալսը ազիզ քի- լիսէնին մէրտ չօպանընը , Բօմասաքի Պետ- րոս վէքիլինի , վէ օնուն էլի իլէ պու ֆիւ- թիւհաթը էտաիրտի ամա իլքին իքի սէնէյէ քըտար քէնտի էօյիւտլէնմիւշ ճէմահաթընը քալլ իթտի մէյտան վերէրէք տիւշմէնլէրէ , մէրամլէրինի իճրա էտէլէր¹ .

(Շարունակելի)

¹ Պատմաւ առային որ ըրին ուղղափառաց վրայօք . եւ կամ ո՞վ եր աւ քաները ընէ ինչո՞ւնը .

Առաջին Պէդճեան իսազէզ Յուրութիւնը , եւ երկրորդն էր Սադայէլը , շատ բանը Պէդճեանին կը հարցնէր որ անկէ խելք մը սորվի : Տէրութեան սըր քեաթիպին , վէզիլը , Մէհմէտ Սէլիմ փաշան , ընդիվ ֆէրթէվ էֆէնտին , Հիւսնի պէյը , մուքաաթ նաղըրը Էսաֆ էֆ . սարպանէ նաղըրը Սուեօլճու զատէ Բիզա էֆ . Հիւսնի պէյին եղբայրը Ալի պէյ որ էր տէֆտէրտար , վէզիլին եղբայրը , հէքիմ պաշը Պէհմէթ էֆ . եւ արքային սիւահտարը եւն . եւն .

Հայոյմէ գլխաւորք որք են այսոքիք , ինչպէս վերը ըսի առաջինը , ասը բուն սկիզբը չարութեան փշմիշ օղլու Միքայէլը Բափազ օղլու ճանիկը եւ աղբօրը տղան Մաքսուտը , հաճի Տատիք աղան պարութեան պաշին , Կարապետ Պատրիարքը Պօղոս Պատրիարքը , աղա Պօղոսը , Ազնաւոր օղլու սա- րաֆլար Գեահեասին , Բինկեանը հաճի Ալիքսանին փեսան Օհաննէսը եւ օրթաղը հաճի Արթինը , Գիր- պոր խալֆան , մէխանէճի Իսկէնտէրին տղան , վէքիլ Բարթողիմէոս վարդապետը , Սախա օղլու Մարտի- րոսը , Նիզամ ուստայի քէօր Արթինը , Կէլկէլ օղլու հաճի Պօղոսը , եւ ասոնց նման սարաֆի էսնաֆէն , եւ ուրիշ երեւելի էսնաֆի գլխաւորներէն շատ մարդ աս բանիս մէջ կար , թէ քահանայ , թէ ե- պիսկոպոս եւ թէ տէրտէրներէն եւ այլն եւայլն :

Հայերէն թնայիր

² Յաւուրս թագաւորութեան Սուլթան Մահ- մուտի եւ եպարքոսութեան Սէլիմ Մէհմէտ բաշայի եւ ի Պատրիարքութեան Պալաթցի Կարապետ ե- պիսկոպոսի եղբւ հալաճում մեծ ի վերայ ուղղա- փառաց , առ հասարակ մեծով պղտիկով :

Նախ սա գիտնալու է թէ , Հայք առաջնուցմէ գաղտուկ միշտ կը խօսէին ի վերայ ուղղափառաց , թէ ինչպէս եւ կամ ի՞նչ թարգ կընանք ասոնց մէկ թաւախով մը տէրութեան առաջին յանցանքի տէր ընել . բայց ուղղափառաց ամիրայք տէրութեան մարդոց ծառայելովին , ժամանակ ժամանակ մէկ մէկ բան պատահեցաւ նէ անմիջապէս շարը կը նայէին որ չէր յաջողեր . բայց քանի որ կ'ըլլար նէ եւ կը գոցվեր նէ կընամ ըսել որ կրակին վրայ մոխիր կը ցանվեր , նայելու չէին մի՞ որ աս ճարը

գտնային մարերու որ յաւիտեանս յաւիտենից կա-
րող չըլլային բան մը ընելու: Ժամանակնին ուղ-
ղափառք փուռ տեղը պարապ անցուցին: չըսին քի
հիմակուհիմայ կը գոցուի կոր եւ օր մըն ալ կու գայ
որ Աստուծոյ թոյլտուութեամբը աս կրակը կը բաց-
ուի ու չոր օդէն ուժը առնելով, քամին իրեն օգ-
նութիւն ընելով, թշնամիք ալ ջուրի տեղ նէֆտ
եաղի նետելով, ի հարկէ այնպէս պիտի տարածուի
էջ թէ միայն Ստամպուլի մէջ ալ եւ բոլոր օսման-
եան տէրութեան երկիրները մէյմէկ բոցը իյնալուն:
ի՞նչու ըսես նէ Աստուած ամէնաբարին ժամանա-
կաւ ուղղափառաց ազգին մեծութիւն տուաւ ամե-
մանայն իրօք, կրնամ ըսել թէ բոլոր օսմանեան
տէրութեան մեծերը ուղղափառաց ձեռքն էր եւ
ինչպէս որ ուզէին նէ տէրութիւնն այնպէս կրնային
դարձնել եւ տէրութեան առջին ալ մեծ համա-
րում ունէին, ինչ որ ըսէին անմիջապէս կ'ըլլար:
Հայոց հիշ խօսքը չէր ըլլար տէրութեան առջեւը,
եւս առաւել սա բանին համար ալ մեծ ոխ ունէին
ի սրտի իւրեանց:

Հիմայ մենք գիտնալով ասոնց չարութիւնը
պէտք էր մեզի մտածելով ու ընելով ճարը նայիլ,
ըսելով աս օրուան օրերնիս ինչ որ կ'ուզենք նէ
ուղղափառք կարող ենք ընելու, բայց կ'ըլլայ մէկ
օր մը որ այս մեծութիւնը, աս ուժը եւ աս նու-
ֆուսը մեր ձեռքէն կ'երթայ Հայոց ձեռքը կ'անց-
նի որ բոլոր ազգաւ մեզի թշնամի են, քանի որ
Քրիստոսը մեր ձեռքն է ամէն բաներնիս սաղի
կապենք, ու ուղղափառաց ազգը Հայոցմէ զա-
տենք, ինքնազուլիս ազգ ըլլանք: Հայք մեզի հիշ
մէկ բանով մը կարող չըլլան խառնուելու, օր կ'ըլ-
լայ որ ուժը անոնց կ'անցնի նէ աղքատ հարուստ
քահանայ եւ ամէն հասարակ ժողովուրդը տախի
ազատ ըլլայ վտանգներէն: Այս այսպէս որ պէտք
էր ընել մեծերը նաեւ քահանայք ալ մոռածելով
ետքի գալու վտանգները, այո չըլլալէն ի զատ,
մեծերը մէկ մէկու հետ հասարակ ժողովուրդը
եւս առաւել, նաեւ կընկոտիք ալ նմանապէս աս
շէհերցի, աս էնիկերցի, աս գօլէճցի եւ աս աբբացի
աս թրեսովացի եւ այլն եւ այլն, աս զարգիսանա-
ցի, աս սարաֆ, միշտ մէկմէկ չի քաշելով իրե-
ւոր, մէկմէկու նախանձութեամբ նայելով միտեր-
նին ուտել, ու մէկը մէկաւին նեղը իյնալուն կը
նայէր, եւ կամ մէկը ձախորդութեան իյնար նէ
օգնութիւն չէին ըներ, ու հեռուէն զէվըր կը հա-
նէին: ասանկով ժամանակնին պարապ փուռ տեղը
անցնելով քիչ քիչ աս առջի մեծութիւնը, առջի
ուժը ու առջի նուֆուսը գնաց, իրմէջ չգիտնա-
լուս համար Աստուծոյ բարկութիւնն ալ մեր վրայ
շարժեցաւ: Մնացածն ալ հիշի պէս էր: Ընդ հակա-
ռակն Հայք զօրացան ի՞նչպէս որ պէտք էր նէ ա-
մենքը միատեղ երդում ըրին աս մասլահաթին
համար առաջ տանելու, ինչ բանով որ կ'ըլլայ նէ

ըսելով, սկսան սա առջի գոցուած մոխրին տակի
կրակը բանալ, Աստուած ալ թոյլտուութիւն ըրաւ
մեր ըրած յանցանքին նայելով կարող եղան ընելու
որպէս եւ եղեւ:

Հայերէն թնագիր

ԼԻՎՈՒՆՈՅԻ ՀԱՅ. ԿԱԹՈՂ. ԵԿԵՂԵՅԻՈՅՆ Ե Ր Կ Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ը

Ինչպէս պատշաճութեամբ բերամբ փու-
թացած էինք քանի մը անգամ ծանուցանել,
ամսոյս 10ին տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Լի-
վոռնայ քաղաքին մէջ կառուցուած հայ-կա-
թոլիկէ Ս. Գրիգոր Լուս. Եկեղեցւոյն Երկ-
դարեան յիշատակութիւնը. հանդիսութիւնք
արտակարգ փայլ մը ստացան, եւ իրենց նը-
շանաւոր, մանրամասնութեամբ այն պերճ եւ
հին քաղաքին համար հասարակաց չքնաղ
դէպքի մի երեւոյթն առին: Անշուշտ Լի-
վոռնոյի մեր փոքրաթիւ հայ կաթոլիկէ եղ-
բարց համար դարազուլիս մը կազմող այս մեծ
դէպքը, մեր ալ սրտերը՝ գոնէ՝ ի հեռուսա,
պիտի յուզեն, եւ մենք ալ անոնց ուրա-
խութեան եւ հաւատոյ անջնջելի յիշատակ-
ներուն սյտի մասնակցինք, ի թեւս մեր ա-
ղօթից ու մալթանքներուն զրկելով իրենց
մեր սրտազեղ զգացումներն ու եղբայրական
համերաշխ սիրոյ թրթռուն ողջոյնները:

Պատրաստութիւններու ձեռնարկուած է
իմաստուն կարգադրութեամբ ու նախատե-
սութեամբ. յանձնաժողովը գլուխն ունենա-
լով աշխատաւոր ու բարի ժողովրդապետը՝
Գեր. Աճէմիտն Պ. վարդապետը, չինայեց
ո եւ է զսնուութիւն, որպէս զի այս ընտա-
նի հանդէսը կարելի եղածին չափ փառաւոր
ըլլայ եւ օտար երկրի մէջ չուք ու պատիւ
յաւելու հայ կաթոլիկէ անուան. եւ չվրի-
պեցաւ յիրաւի իր ակնկալութեան մէջ, Ինչ
որ հոս համագոտակի կը յիշատակենք, քաղ-
ուածոյ է միայն՝ Լիվոռնոյի իտալական Fì-
des թերթէն, որ օտար ըլլալով, ուրիշ շահ
մը չունի՝ եթէ ոչ ճշմարտութիւնը միայն
ըսել:

Հայ կաթոլիկէ գաղթականութիւնը, բա-
ւական ստուար թուով, հաստատուեցաւ ի

Լիվոնայ՝ ԺԶ. դարուն վերջերը. Փերտի-
նանտ Ա. իշխանին օրով Գաղթին մէջ, որ
Բիզայի երեւելի նաւահանգիստն էր, ար-
տաքոյ կարգի ծաղկեցողին վաճառականու-
թիւնը, եւ փափաքելով ազգային եկեղեցի
մը ունենալ ազգային արարողութիւններով,
1692ին քաղաքին ամենէն պատուական մէկ
տեղը խոշոր պարտէզ մը գնեցին, եւ 1701
Ապրիլ 23ին եկեղեցւոյն հիմնաքարը դրուե-
ցաւ Ազարիա Պատրիարքէն, Եկեղեցւոյն ձե-
ւը գծած էր իշխան Փերդինանտ, որդի Կոզ-
մայի Գ. ի, իսկ շէնքը կառոյց ճարտարա-
պետն Տէլ Փանդազիա: Շինութեան ան-
ձամբ վերակացութիւն կ'ընէր մեծ լարե-
րարն ու սրբակնեցաղ հաւատացեալն՝ Աստ-
ուածատուր Աղա Մաթոս, զոր յուղայաբար
սպաննեց իր մէկ ծառան, զոր յանդիմանած
էր իր անառակութեան համար. Եկեղեցին
աւարտեցաւ ի 1714. — Հայ Կաթողիկէ Ժո-
ղովրդապետին իրաւասութիւնը կը տարած-
ուի միայն այն Հայ Կաթողիկէից վրայ ո-
րոնք կը գտնուին թեմին մէջ:

Այս Եկեղեցին բովանդակ Լիվոնոյի մէջ
գտնուող տաճարներուն ամենէն գեղեցիկն
ու ճարտարարուեստն է, խաչաձեւ, հարուստ
խորաններով, սիւններով եւ գեղաքանդակ
արձաններով. Վրան կը տիրէ բարձրաբերձ
գմբէթ մը: Շատ յարգի որմանկարներով ալ
զարդարուած է:

Պէտք չկայ կարծենք ըսելու թէ ներկայ
հանդիսութեանց առթիւ Եկեղեցին շքեղօրէն
զարդարուած էր. ճակատը կը փայլէր իմաս-
տալից վերտառութիւն մը:

Ամբողջ Լիվոնոյ եւ նոյն իսկ Բիզա եւ
այլ մերձակայ տեղուանք իրարանցում մը
ցոյց առնին այս հայկական տօնախմբութեան
համար: Սակայն պլխաւորապէս պէտք է ե-
րախտապարտ ըլլալ այն բարձրաստիճան ե-
կեղեցականին, աննման Եպիսկոպոս Արհի-
ձիանի Վիճակաւորին, որ առիթ չի փախ-
ցներ հրապարակաւ ցոյց տալու հայոց հան-
դէպ իր տաճած աւելի քան հայրական սէրը.
իր գերազնիւ բնաւորութեամբ միշտ գուր-
գուրացած է Հայերու վրայ, կարծես թէ իր
որդւոց ամենէն առանձնաշնորհեալներն ըլ-

լային անոնք: Ինչպէս մեր սոս նա երախտա-
գիտութիւնը, նոյնպէս իր յիշատակը մեր
մէջ տնջնջելի պիտի մնայ: Այս անգամ ալ
իր համընթացութիւնը, եռանդն ու գերագոյն
պաշտպանութիւնը դրոշմեցին այս հանդի-
սութեանց այն արտակարգ պերճութիւնը,
որով օտար երկրի մէջ հայ անունը անգամ
մըն ալ պայծառացաւ եւ Աստուած փառա-
ւորուեցաւ ի փոխարէն այն անիմաստ կո-
րուստներուն զորս սուտանուն ազգասիրու-
թիւնը՝ որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հետու-
թիւն եւ ազգաւէրութիւն, ընել կուտայ Ա-
րեւելքի մէջ:

Շաբաթ մը տեւեցին ուրեմն այս փառա-
ւոր հանդիսութիւնք, զորոնք բացաւ նոյն-
ինքն վիճակաւոր եպիսկոպոս Արհի. ձիանի, պա-
տարագելով կիրակի առաւօտ, Յ Մայիս Հա-
յոց եկեղեցւոյն մէջ, եւ գեղեցիկ գովարա-
նական յորդորական մը խօսելով, եւ նոյն
երեկոյին նախապահելով Ա. Հաղորդութեան
Օրհնութեանը:

Բշ. առաւօտ Լիվոնոյի յոյն կաթողիկէ
Ժողովրդապետը Հ. Յ. Շալհուպ պատարա-
պեց իր արարողութեամբ, ինչպէս ԳԾ. օրը
Հ. Անախտի, ասորի վրդ. ք. Իսկ ԴԾ., ԵԾ.
եւ ՈՒՐԲ. հանդիսաւոր Եօթեայ, յորս քա-
րողեց անխոնջ եւ մեծ ճարտասան բեմա-
սոցն Կան. Բօլեղէ, Հաւատքի, Եկեղեցւոյ
յաղթանակը ճարտար մերձեցուցմամբ յար-
մարելով Հայոց պատմական զարագութենե-
րուն եւ մանաւանդ Լիվոնոյի Հայոց ու ա-
նոնց եկեղեցւոյն: Ուրախ օրը Մեծ. — Ժո-
ղովրդապետ Գեր. Աճէմեան պատարապեց,
Արտաքոյ կարգի նշանաւոր օր մը եղաւ այն,
քանզի մեծ եւ հոռատես փափկանկատու-
թեամբ այն պատարագը մատուցուեցաւ ի
հանգիստ Բտայիոյ վախճանեալ թագաւորնե-
րուն, ի ցոյց մեծարանաց եւ երախտագի-
տութեան, Հայերուն այն երջանիկ երկրին
մէջ գտած ասպնջականութեան ու պաշտ-
պանութեան: Ներկայ էին վիճակաւոր եպ. ք.,
Կանոնիկոսաց Ժողովոյն պատուիրակը, Զո-
րավար Վալլէրիս, Հրամանատար Պալատինի,
արքայական գործակատարին տեղ, Գնդա-
պետ Ծօրճի, Կաճառներու, լանակի, տոր-
միդի, ատեաններու եւն. ներկայացուցիչներ
եւ քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնեա-
նեք, ամբողջ իտալական ու հայ Ազնուակա-
նութիւնը:

(Շարունակելի)

ԵՐԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻՒ՝ ԳՐԲԷՆ

ԳԻՐԻ Ա.—ԳԼ. Ի. —Առաճող Երեւան ու լուսեւան սիրոյն վրայ:

(Շար.)

Ի՞նչ կրնա ծնունդ տալ մը, որ կարենայ երգար ժամանակ տալ՝ արեւուն ծակ:

Կը կարծես արդեօք որ պիտի կշռանա. սակայն ասոր երբեք հասնելիք չունի:

Երբ ամեն քան առջեւ ծնունդու ըրայիտ, ի՞նչ պիտի ըրար երբ ոչ սնոյի երեւոյթ մը:

Վերցնա՛ւ արեւուն տա Աստուած ի քարտուս, եւ արօթ՝ մեղմեղ ու զանգառուքիւններուդ հաւմար:

Ունայնութիւնները քո՛ղ ընդունայններու. իսկ դու միօ դի՛ր այն քաններուն զորոնք ինչի հրամայեց Աստուած:

Փակե՛ր ինչ վրայ սնունդիդ դուռը, ու կանչի ինչի զօրութեւ, ինչ սիրելիդ:

Մնացի՛ր սնունդ հետ ինչի ինչ. որովհետեւ ուրիշ տեղ այնչափ խաղաղութիւն չպիտի գտնուի:

Երբ դուք ելած ու աշխարհիս աղմուկներէն քան մը լսած լըրայիտ, լաւ եւս մնացած կ'ըրայիտ անվրդով խաղաղութեան մէջ:

Բանի որ երբեմն լուրացուեալ լսելին կ'ախորժիս, հարկաւ ակն պիտի կրես սրտի վրդովմունք:

ՍՐՔՈՒՂԻ ԹԵՐԵԶԻԱ

(Գիտութիւն կոնգրէս)

Ս. Հաղորդութեան ունեցած ջերմեւանդութիւնը

Ձեռք ուղեր ծանրանալ այն փութկոտ անձնութեւններուն վրայ, որով Թերեզիա կատարեց իր նոր պարտաւորութիւնը Գրիստոսի հարաւ. որովհետեւ արեւոյ ծնունդն է ըստ բաւականի որ անկախ մինչեւ այն ատեն վարժուած ըլլալով բնաւ չփնտաւելու իր սեփական հաճոյքը այլ Յիսուսի շահերը, շարունակեց այնուհետեւ ալ անոր բոլորովին հաւատարիմ ըլլալ եւ ապրիլ անոր համար եւ ոչ թէ իրեն համար:

Բայց այս կոյսին վրայ աւելի աչքի գարնող բանք այն արտաքին կարգի բուռն սերն էր, զոր իր աստուածային Փեսան աւելի շքեղօրէն փառաւորելու եւանդէն մղուած՝ կը տածէր երկրիս սա երկու ամենէն վեհաշուք բաներուն՝ Հաղորդութեան եւ Եկեղեցւոյ, աստուածային սիրոյն այս հրաշալիքներուն, որ յափշտակելու են ամեն ճշմարիտ քրիստոնեաներուն սիրտերը, որ խաչին վրայ հոգեվար Յիսուսի Արարչին ելած են:

Ո՞վ Թերեզիային աւելի լաւ կերպով եւ աւելի վսեմ բացատրութիւններով դրուատած է այն իմաստութիւնը եւ բարութիւնը զոր Աստուած ցոյց կուտայ Հաղորդութեան մէջ. ըստ որում այս սուրբ Խորհուրդին մէջ միջոցը կը գտնուի թէ՛ անհատական կերպով փոքրկանայն, մինչեւ մեր աստիճանին իջնելուն, եւ թէ՛ գոհացում տալու իր սիրոյն պահանջներուն, յաւեցեացներով յեկտեղ այն զոհք որով մարդկային ազգը փրկեց: Ո՞վ իրմէ աւելի բուռն քաղց եւ ծարաւ զգաց Յիսուսի Քրիստոսի Մարմինն եւ Արեւին: Իր օրով, բարի քրիստոնեաներին իսկ սուրբ Աղանին ստեպ մտնեալու չէին համարձակել, բայց Թերեզիա ամէն օր կը հաղորդուէր եւ այնքան տենչաւոր արտով որ ուրիշ մարդկային ուժ չէր կրնար զինքն ետ կեցնել խորհուրդին Հացը ճաշակելէ, եթէ նոյն իսկ հարկադրուէր այս բանիս համար սուրբերով ծածկուած դաշտ մը կտրել անցնել: Ով իրմէ աւելի վշտալի ողբեր լսեցուց նկատմամբ այն յանցապարտ ցրտութեան եւ արհամարհող ամբարշտութեան, որոնցմով այնքան քրիստոնեաներ կը վարուէին մեր Տիրոջ հետ սիրոյ Խորհուրդին մէջ: Ո՞վ երբեք իրմէ աւելի եւանդով աշխատեցաւ հատուցում ընելու այս անձաւ. սիրոյ Խորհուրդին մէջ Փրկչին եղած թշնամանքներուն: Ինչ չի դադրել իր դասարանը այս յարատեւ հատուցումը ընելու հրաւիրելէ յանձնարարելով անոնց որ այս բանիս փայլծ տանին ամէն տեսակ անձնանութեան: Այնքան խորապէս ու սաստկօրէն կը զգար այն արտակէց ցաւը զոր իրեն կ'աղբէր արարածներու սեւ ապրտախտութիւնը նկատմամբ Աստուծոյ. ինչ կարծես այլեւ չէր կրնար հանգուրժել աստուածային Բարութեան այսպէս մոռցուելուն, եւ թախանձաբէր կը խնդրէր Աստուծոյ կամ փութով ջնջել մարդոց այս չարութիւնը, կամ անոր վերջ տալու համար երկիրն ամբողջ անդադաւոր կորստեան մատնել:

Եկեղեցւոյ հանդէպ ունեցած սերը

Բայց ի՞նչպէս կը սիրէ ինչ Եկեղեցին, բոլոր քրիստոնէից մայրը, ինչ չէր հաստատել միթէ որ անկարելի է վատուած չղոր սրտանց սիրել եւ միեւնոյն ժամանակ Յիսուսի փառքը չփնտաւել եւ եւանդաբան չծառայել Եկեղեցւոյ, անոր հարսին շահերուն: Ամէն պարագայի մէջ Եկեղեցւոյ հանդէպ ցոյց կուտայ ամենէն որդիական եւ ամենէն բացարձակ հպարտականութեան զգացումներ: Տեսէ՛ք ի՞նչպէս կը բարձրացնէ իր գրուածքներուն մէջ այն իշխանութիւնը զոր Եկեղեցին տաւ է Քրիստոսին, իր հիմնադրէն: Այսպէս, օրինակի համար — եւ այս իսկ կրնայ չափազանց երեւել, անոնց որ իրերը հարեւանցի կը կշառադատեն — նկատեցէ՛ք արտաքին կարգի, բայց միգի համար հիմնալի, համարումը, զոր Ս. Հոգւոյն պարգեւներով այնքան ճոխացած եւ Աստուծոյ ընտանութիւնը սովորաբար վայելելու չափ անոր մտերիմ եղած այս կոյսը ունէր նկատմամբ Խորհրդականք կոչուած այն սուրբ

իրերուն որոնք Եկեղեցին հաստատած է ինչ ինչ հոգեւոր արգելանքներու համար. ինք կ'ըսէր թէ ես պատրաստ եմ մեռնելու, և հազար անգամ մեռնելու, ասոնց համար և Ս. Եկեղեցւոյ նոյնիսկ ամենափոքր արարողութեան համար թերեզիւ, որուն աշխոյժ և վառվռուն իմացականութիւնը առաւելապէս պայծառացած էր աստուածային իմացականութեան լոյսերով, կը հասկնար թէ Եկեղեցւոյ ուրախութիւնները, ինչպէս նաեւ կորանքները, մեծ մասամբ կախում ունենին մարդկութեան մէջէն անոր ընթացքը ուղղելու պաշտօնը ունեցող ժողովուրդներու արժանիքէն, և թէ իր սուրբ կոչման՝ օրինակելի կերպով հետեւող քահանայ մը միայն կրնայ աւելի դրժել հոգւոց փրկութեան համար քան բազմաթիւ գաղթ քահանայներ միանգամայն Ասոր համար այն հեծութիւններուն և արցունքներուն, զորոնք իրմէ կը խլէին թէ ամբարշտութեան հեղեղներէն խրամատուած Եկեղեցւոյ երեւոյթը և թէ յաւիտենական անդունդը գահաձիւծող այնքան թշուառներու պարզած տեսարանը, կը միացնէր աւելի մեծ ճգնութիւններ, աւելի բազմաթիւ մարմնական ճնշումներ և յաճախութիւն խոնարհ ազօթքներու որպէս զի Աստուած հաճի շնորհել իր Եկեղեցւոյն փորձ և զիտուն և իրենց վիճակին պահանջած առաքինութիւններով զարդարուած քահանայներ՝ որպէս զի կանեան հաւատացեալներու հոգւոյն փրկութեան աշխատիլ առանց զնասելու իրենց անձին հոգեւոր բարեքին:

(Շարունակելի)

Հետեւեալ տեղեկագիրը կ'ընդունինք Ձմաւառ վանքէն.

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՁՄՄԱՌԵԱՆ ՄԻԱՔԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ

1914 Մայիս 10/ին կիրակի օրը առաւօտեան ժամը ութին կաթողիկոսական նուիրակ և ընդհանուր ժողովոյս Նախագահ, Բերիոյ վիճակաւոր, Արհի. Օգոստինոս Արքեպիսկոպոս Սայեղեանի կողմանէ Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքը հայցելու համար պատարագ մատուցուեցաւ, որուն ներկայ գտնուեցաւ վանքը եղող բոլոր հասարակութիւնը:

ԱՌՍՁԻՆ ՆԻՍՏ

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին Արհ. Նախագահը ու 13 քուարկուները պումարուեցան կատարեալ լուծեամբ ժողովարան սահմանուած վանքին նորակառոյց չքեղ ըն-

դունելութեան սենեակը: Քուէարկուներէն հինգը արգէն վանքն էին, և եւս. — 1. Արհի. Յուսիկ Արքեպիսկոպոս Կիւլեան, 2. Գեր. Գրիգոր Մ. Վ. Աշգեան, 3. Գեր. Սուքիաս Մ. Վ. Զրեան, 4. Գրիգոր Վ. Ահմարանեան, 5. Պետրոս Վ. Յարութիւնեան, Իսկ Ամենապ. Հոգեւոր Տիրոջմէ որոշուած ութը քուէարկուները եւս. — 1. Գերապայծառ Անդրէաս Թ. Մ. Վ. Աղեքսանդրեան, 2. Գերյարգելի Ռաֆայէլ Թ. Մ. Վ. Պայեան, 3. Գերյարգելի Յովակիմ Թ. Մ. Վ. Թովմայեան, 4. Գերյ. Իգնատիոս Մ. Վ. Թէրզեան, 5. Գերյ. Մինաս Մ. Վ. Տէր Մինասեան, 6. Գեր. Գրիգոր Վ. Վանաչարեան, 7. Գեր. Անտոն Վ. Թէրզիպաշեան, 8. Գեր. Յակոբ Վ. Նէսիմեան:

Յոտնկայս «Եկ սուրբ հոգի» աղօթքէն վերջ իւրաքանչիւրը ըստ կարգի իր յատուկ աթոռը բաղմեցաւ: Գեր. Տէր Մինասեան բարձր ձայնիւ կարդաց Հայրապետական կոնդակը, որով Ամենապ. Հոգեւոր Տէրը կը կարգէր կաթողիկոսական փոխանորդ եւ գահերէց Ընդհանուր Ժողովոյս՝ Արհի. Օգոստինոս Արքեպիսկոպոս Սայեղեանը, որ հակիրճ բանախօսութեամբ մը բացաւ պաշտօնապէս Ընդհանուր Ժողովոյս անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ ժողովոյն Ատենադպիրի ընտրութեան: Առաջին քուէարկութեամբ ոչ ոք բացարձակ մեծամասնութիւն չահելով, հարկ տեսնուեցաւ կրկնութեան, ուր բացարձակ մեծամասնութեամբ քուէից ընտրուեցաւ Ատենադպիր Ընդհանուր Ժողովոյ Տէր Մինասեան Մինաս Մ. Վ. զոր հաստատեց խաչի նշանաւ Արհի. Նախագահը:

Ապա սկսաւ երկու խուզարկուներու ընտրութիւնը. առաջին քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ միայն Գեր. Թէրզիպաշեան Անտոն Վ. քուէից բացարձակ մեծամասնութեամբ: Երկրորդ քուէարկութիւնը արգիւնք մը յառաջ չբերաւ: Երրորդ քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ երկրորդ խուզարկու Գեր. Գրիգոր Վ. Ահմարանեան համեմատական մեծամասնութեամբ, զորս նմանապէս հաստատեց Արհի. Նախագահը:

Այս երեք պաշտօնիայք իրենց պաշտօնաչ

տեղին, ամենայն ինչ կազմ և պատրաստ՝
ձեռնարկուեցաւ ընտրութեան վանական
Մեծաւորի, որ ի մեծ ուրախութիւն ամե-
նուն մի միակ քուէարկութեամբ լմնցաւ. բա-
ցարձակ մեծամասնութեամբ քուէից ընտր-
ուեցաւ վանական մեծաւոր Գեր. Վախա-
չարեան Գրիգոր Վ. որ թէպէտ մերժեց.
հրաժարեցաւ, թախանձեց Արհի. Նախագա-
հին, ու բոլոր քուէարկուներուն որ չպնն-
իր ուսերուն վրայ այս պաշտօնը, սակայն
ի վերջոյ գրեթէ ակամայ զիջաւ ամենուն
քաջալերական ու յորդորական խօսքերուն.
ուստի հեռագրուեցաւ Արհի. Նախագահին
կողմէ Ամենապ. Հոգեւոր Տիրոջ որ հաստա-
տէ Մեծաւորին ընտրութիւնը և այսպէս
փակուեցաւ առաջին նիստը:

Մայիս 11 երկուշաբթի արշալոյսին հա-
սած էր արդէն Ամեն. Հոգեւոր Տիրոջ վա-
նական մեծաւորին հաստատութեան աւետա-
բեր հեռագիրը, և առաւօտեան ժամը ութին
Արհի. Նախագահը հաւաքելով քուէարկու-
ները ժողովարանին մէջ, պաշտօնապէս հա-
ղորդեց զայն անոնց. և անմիջապէս եկեղե-
ցական թափօր կազմուեցաւ ժողովարանը:
Արհի. Նախագահը Հայրապետական զգեստով,
աջ կողմն ունէր Նորընտիր վանական Մե-
ծաւորը որ հպած էր փորձարար ու շուր-
ջառ, ձեռքը՝ խաչ ու գլուխը՝ սաղաւարտ.
միւս քուէարկուները շուրջառով ու Նորըն-
ծայ դպրոցականք եկեղեցական շապիկով
զոյգ զոյգ կեցած էին: Կը բարձրանար ասոնց
առջին ձողաբարձ խաչը երկու կողմը ունե-
նալով մոմակիրներ ու բուրվառակիր քահա-
նայ մը: Սոյն միջոցին վանքին կրկին զան-
գակները սկսան հնչել իրենց ուրախութեան
ձայները և լսելի ընել հեռու հեռու Լիբա-
նանու դալարագեղ կողերուն վրայ ցան և
ցիր սփռուած վանօրէից, եկեղեցեաց ու բը-
նակչաց, եկեղեցական վեհութեամբ թափօրը
սկսաւ յառաջանալ սրահէն դէպի եկեղեցին
«Նորաստեղծեալ»ը պեղպեղելով: Տիրամօր
վերափոխման նուիրուած Աւագ խորանը չը-
քեղօրէն զարդարուած էր. բազմաթիւ մո-
մերու լուսաւորութիւնը վսեմ տալաւորու-
թիւն մը կը ձգէր ներկաներու աւելի սրտե-

րուն քան թէ աչքերուն վրայ: Հոն ջերմ
եռանդով բոլոր հասարակութիւնը երգեց
«Մայր Սուրբ»ը խնդրելով Տիրամօր կու-
սին հզօր հովանաւորութիւնը վանքին, Նոր-
ընտիր Մեծաւորին, ընտրելի Պաշտօնատեարց
ու բոլոր միաբանից վրայ: Ապա թափօրը
նոյն կարգաւ ու շարականով վերադարձաւ
ժողովարանը, ուր Արհի. Նախագահը նախ,
և ապա միւս քուէարկուք շնորհաւորեցին
Նորընտիր Մեծաւորը յարգանքներով և ա-
ջահամբոյրներով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏ

Թիշեալ հանդիսութենէ քիչ մը վերջը,
այս է ժամը 9ին, Արհի. Նախագահը ու-
տասուիրեք քուէարկուք գումարուեցան ժո-
ղովարանը կատարեալ լուծեամբ բազմե-
լով յատուկ աթոռնին: Յոտնկայս «Եկ Սուրբ
Հոգի» աղօթքէն յետոյ վերաբազմեցան: Ա-
տենադպիրը ու երկու խուզարկուք իրենց
յատուկ վայրը բռնած՝ մնացեալ պաշտօնա-
տեարց ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ: Հազ-
ուադէպ յաջողութեամբ պսակուեցաւ քուէ-
արկութիւնք, Ընդհանուր ժողովը յարմար
դատեց Փոխ Մեծաւորի ու Ատենադպիր կըր-
կին պաշտօնները միացնել մէկ անձի վրայ
Սահմանադրութեան տաաներորդ կանոնին
համաձայն: Ուստի առաջին քուէարկութեամբ
քուէից բացարձակ մեծամասնութիւնով ըն-
տրուեցաւ Փոխան Մեծաւոր և Ատենադպիր
Գեր. Մեսրոպ Վ. Բէշիշեան: Երկրորդ քուէ-
արկութեամբ քուէներու բացարձակ մեծա-
մասնութիւնով ընտրուեցաւ Ընդհանուր Մա-
տակարար Գեր. Մինաս Մ. Վ. Տէր Մինաս-
եան: Երրորդ քուէարկութիւնը՝ որ էլ մաս-
նաւոր մատակարարի մը, արդիւնք մը յա-
ռաջ չբերաւ, բացարձակ մեծամասնութիւն
ոչ ոք չհասն ըլլալուն պատճառաւ: Զոր-
րորդ քուէարկութեամբ քուէներու բացար-
ցակ մեծամասնութիւնով ընտրուեցաւ մաս-
նաւոր Մատակարար Գեր. Գրիգոր Վ. Ահ-
մարանեան: Հինգերորդ քուէարկութեամբ
քուէներու բացարձակ մեծամասնութիւնով
ընտրուեցաւ Վերակացու Միաբանական կղե-
բիկոսաց Գեր. Ստեփան Վ. Լաչինեան: Վե-

ցերորդ քուէարկութեամբ քուէներու բա-
ցարձակ մեծամասնութիւնով ընտրուեցաւ
Վերակացու թեմական կղերիկոսաց՝ Գեր. Սի-
մոն Վ. Պայեան: Եօթներորդ քուէարկու-
թեամբ քուէներու բացարձակ մեծամասնու-
թիւնով ընտրուեցաւ Մատրանապետ՝ Գեր.
Պետրոս Վ. Յարութիւնեան: Ութերորդ
քուէարկութեամբ քուէներու բացարձակ մե-
ծամասնութիւնով ընտրուեցաւ Հոգեւոր Հայր՝
Գեր. Անտոն Վ. Թէրզիպաշեան:

Այս եօթը պաշտօնատէրները ըստ այսմ
օրինաւորապէս ընտրուելէ ետք, Արհի. Նա-
խագահը Ամեն. Հոգեւոր Տիրոջ կողմանէ ի-
րեն տրուած իշխանութեան զօրութեամբ
հաստատեց զանոնք և կարճաոտ բանախօ-
սութեամբ շնորհաւորելով պաշտօնին՝ փա-
կեց երկրորդ նիստը:

Գահերեց Ընդհանուր Ժողովոյ Օգոստինոս
Վ. Սայեղեան Արք. Բերիոյ, Յուսիկ Արք-
եպս. Կիւլեան, Ա. Վ. Աղեքսանդրեան,
Գրիգոր Վ. Վայցաշարեան, Ռափ. Թ.
Ծ. Վ. Պայեան, Յովակիմ Թ. Ծ. Վ. Թով-
մայեան, Գրիգոր Ծ. Վ. Աւրբեան, Սու-
քիաս Ծ. Վ. Զրեան, Իգնատիոս Ծ. Վ.
Թերզեան, Մ. Ծ. Վ. Տեր-Մինասեան,
Ա. Վ. Թերզիպաշեան, Յակոբ Վ. Նե-
սիմեան, Գրիգոր Վ. Անմարանեան, Պետ-
րոս Վ. Յարութիւնեան:

ԳԱԹՕԼԻԲ ՄԷԶԷՊԻ ԷՍԱՍԼԱՐԸ(*)

(Տեւլամի)

ա. Հէր ինսան գալսիւնին տէրինինէ կի-
րէճէք օլուրսա, օրատա մէսուտ վէ պախ-
թիյար օլտաղա պիր արզուլը շէտիտ պուլուր:
Պու արզուլը, ինսան պիզլաթ քէնտիսինէ
վէրմիլ օլմատըղընտան վէ ծնը իմհա իթմէք
տէ եէտի իզթիտարընտա պուլուլմատըղըն-
տան, օ կիպի պիր արզուլ քէնտիսին մահ-
սուլը խայալը տէնիլէմէղ: Պու արզուլ շախ-
սի պիր շէյ տէ տէնիլէմէղ, չիւնքի ինսան-
լարըն քեաֆֆէսի տէ հէր եէրտէ, վէ հէր

զէմանտա ծնը հիսս իթմիլ վէ էլան տա հիսս
իթմէքտէ աիլէր: Պինաէն ալէյհ, պու ար-
զուլ ինսանըն թա գաարը գալպինտէն նէ-
պան իտէն վէ քէնտի թապիաթըլա պիր օ-
լան պիր արզուլը իւլլի տիր:

Իմտի, հիլ տէնիլէպիլիլ մի քի ձէնապը
Հազդ պիզէ գաթիէն իճրա իթմէյէճէյի պու
կիպի պիր շէտիտ արզուլ վէրմիլ տիր: Պիպի
սաատէթ իլուլն եարատըլ տա ծնա նայիլ օլ-
մաղը իմքեանարը պրազմազ օլապիլիլ մի:
Հիլ շիւպհէ իսթէմէղ քի պուլնլար գապիլ օ-
լաճազ ֆարգիյաթտան տէյիլ տիրէր. եօզ-
սա Ալլահ հագիզաթ Ալլահ օլմամամաը լա-
զըմ կէլիլ: Էն ուֆազ պիր պէօճէյին պիլէ
սէվպի թապիիսինէ ճէվէլան վէրէն պիր Ալ-
լահ հիլ նա'սըլ օլապիլիլ տէ պիզիմ բուհը-
մըզա նագշ էլէմիլ օլտուղը պիր արզուլը
պաշա չըգարմասըն, ծնա նէյլան պախշ էլէ-
մէսին: Էօյլէ իսէ էր եա կէճ ինսան սաա-
սէթի քամմէյի նայիլ օլաճազ տըր, էլ վէրիր
քի քէնտի գապահաթըլա պուլնա մանի օլա-
ճազ պիր հալտէ պուլընմասըն:

բ. Ֆազաթ պու սաատէթի թամմէ պու
տիւնեատա եօզ տըր: Հայաթը հազըրէմիզտէ
հիլ պիր շէյ պիզի քեամիլէն մէմնուլն իտէ-
մէյօր, մահտուտ օլան մախլուգաթըն քեաֆ-
ֆէսի պիր արայա կէլուէ, գալպիմիզտէքի
պօշուլը տօլտուրամայօր, իլմ, սէրվէթ, շէ-
րէֆ, հէր տիւրիլ մահզուգաթ: ատէթա պիր
պիրայան կիրտապա տիւշէր կիպի գալպի-
միզէ տիւշէյօրլար, վէ պուլնլարըն եիւրէքլէ-
րիմիզէ եէրլէշմէսինտէ, սաատէթէ օլան թէշ-
նէկիմիզ ատէթա թէզանեիւտ իտիյօր, տայի-
րէյի արզուլը թէվէսսիւ էլլէյօր:

Նէ՛ գարիպ մէնգարէ: Մահզուգաթը մահ-
սուլէնին ֆէվզինտէ պիր սաատէթ ֆիքրին-
տէն մահրուլ պուլընան հայլանաթ քէնտի
հալլէրինտէն մէմնուլն տըրլար. հալ պու քի
բուհընտա պիր սաատէթի թամմէնին ինթի-
յաճը միւլպրիմիլի թաշեան ինսան պէյհուտէ
եէրէ պու տիւնեատա սաատէթ արայըպ
տուրմապտա տըր: Ինսան հիլ պիր վազըթ
մէմնուլն քեամիապ տէյիլ տիր. չիւնքի ծնըն
արայըպ տա պուլտամաղը սաատէթ, պիր
սաասէթի միւլէմմէլէ վէ դայըլ մահսուսէ

(*) Տեւ թիւ 147, էջ 316:

տիր: Իմոսի մատամքի պուռ էօմիւրտէ մէսուտ օլամայօր, տարը արթթտէ մէսուտ օլամայօր վէ արատըղը սաատէթի քեոմիւրէյէ նայիլ օլամայօր տըր:

Այնի սուրէթտէ տէ պիղիմ գիհնէն օլան արգուլարըղ հագգընտա սէօլէնիլէպիլիւր: Ինսան հագիգաթա, իլմէ թէշնէ տիր, հէր շէյի թանըմազ, պիլմէք իսթէր: հալպու քի էօյրէնտիքճէ պիլտիյի արթար վէ ծնըն պիլմէյէ օլան արգուսընը հիշ պիր շէյ թէսքին իտէմէզ: էօյլէ իսէ ինսան հէր տիւրլիւ հագիգաթը, հէր տիւրլիւ իլմի ձէնապը Հագգտա պուլմազ իւզրէ խալզ օլունմըշ տըր: Հէր ճիսմին՝ մէրքէզի արզա տօղրու թէմայիւ իթտիյի կիպի, ինսանըն ճանը տախի Ալլահ, էօլիւմսիւզլիւյէ տօղրու աթըլըր տուրուր:

3. Ծեհնապը Հագգըն քեոմայսը իրսիյիսի ինսանըն ճանընըն կօյիւսիւզլիւյիսիս իսպաթ հեղիւր:

Հիշ շիւպհէ իսթէմէզքի ձէնապը Հագգ միւրատ իտէճէք օլուրսա, քէնտի հէր շէյէ գատիր գուտրէթիլէ ինսանըն ճանընը վար իթտիյի կիպի տէ հօզ իտէ պիլիւր, ֆագաթ օ պունը եարմազ, շիւնքի Ալլահ ինսանըն ճանընը իմհա իթմէք իչուն ծնը քապէն կօլիւսիւզ խալզ էյլէմիշ օլամազ: — Հէմ տէ ծնըն էվսաթը իլահիյէսի, ֆէրասէթ ու տալէթի պունա մանի օլուր: Բուհըն մէվճուտիլէթի՝ օլմայընճա օլմազ պիր սուրէթտէ տէ տէյիլ տիր: Ալլահ ծնը քէնտի հիւանի իսթիյարըլա եարաթմըշ օլուրը կիպի հօզ տա իտէ պիլիւր վէ պունա, խիլզաթը միւմթատէ հիւքմիւնտէ օլան ֆիլիլ մուհաֆազասընը թէվգիֆ իթտիրմէք քեաֆի տիր: Մամաֆիյ րուհըն պու սուրէթլէ հօզ օլապիլմէսի իչուն տա, հինէ ձէնապը Հագգըն հէր շէյէ գատիր գուտրէթիլին միւտալիւլէսինէ լիւզում վար: Եօգտան վար էթմէք վէ վարը հօզ իթմէք, հէր իքիսի տէ անճագ Ալլահտան ստտըր օլապիլիւր պիր գուվլէթին միւսալի տէրէճէտէ իքի թէճէլլիսի տիր:

Պու կիւն ֆէնն թաստիգ իտիյօր քի թապիաթտա հիշ պիր շէյ մանվ օլմայօր, զա-

յիպ օլմայօր, հէր շէյ թէհալվիւլ իտիյօր: Ծիսմ իսէ ճանա նիսպէթէն տուն պիր քէմալտթը հայիզ տիր: Շու հալտէ, ճիսմին մանվ ու զայիպ օլմագսըղըն մէվճուտիլէթին քէնտի վէրրէլէրինտէ իտամէ էյլէտիի հալտէ, ինսանըն ճիւզի միւթէպէր ու նէճիպինի թէշքիլ էյլէյէն ճանը նաճըլ օլուպ տա մանվ օլապիլիւր, զայիպ օլապիլիւր... Զանն իտէրսէմ, ինսանըն րուհը, մատտինին զէրրաթընտան իւսթիւն պիր հալէ մալիք տիր ֆիքրինի քիմսէ թէքգիպէ գալզըշամազ:

Պիր մէվճուտը խալզ էյլէմէմէք խուսըսընտա Ալլահըն սէրպէսթ օլտուղընը քիմսէ ինքեար իտէմէզ: Ֆագաթ պիր մէվճուտա պիր քէրրէ վարըզ պախշ էյլէտիքտէն սօւրա, արթըզ օ վիւճուտ հագգընտա, ծնըն մալիք օլտուղը թապիաթա կէօրէ մուամէլէ իթմէք, ձէնապը Հագգըն քապիաթընըն իգրիգասընսան տըր: Իմոսի Ալլահ ինսանըն ճանընա րուհանի պիր թապիաթ, էօլիւմսիւզ պիր մահիյէթ պախշ էյլէմիշ օլտուղընտան, պու թապիաթ վէ պու մահիյէթի մուհաֆազա էյլէմէք: Ալլահըն հիշ պիր վագըք քեհսի քեհսիսիսի գեհն իքմէզ պուլընան գուտրէթի իլահիյէսիին շանընտան տըր:

(Մապաիսի վար)

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀՈՌՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԱՇԽԱՐՀ. — Սըրազան Քահանայապետը Սուրբ-Գրիգորի քաղին մէջ հրապարակական ունկնդրութիւն մը շնորհեց բազմաթիւ ուխտաւորներու, որ եկած էին գլխաւորաբար Սպանիայէն: Քահանայապետական պահակաօւնդերու նուագախումբը ողջունեց Ն. Սըրբութիւնը, որ Ռաֆայէլի սրահներուն պատշգամէն կորովի ձայնով իր հանգրտական օրհնութիւնը տուաւ և մեկնեցաւ ծովերու և կեցցեններու մէջ:

Ն. Սիկիլիոյ Ետիա հրաբուխին մօտերը վերջերս տեղի ունեցած երկրաշարժէն քնատուածներուն բաշխուելու համար՝ Ս. Քահանայապետը թեմական եպիսկոպոսին միջոցաւ անմիջապէս 40,000 ֆրանք զրկած է խոտանալով զարձեալ նպաստներ զրկել հեղզհետէ:

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԵ ՊԱՏՐԻԱՐԻԱՐԱՆ. — Զմմաւի վանքին մէջ Մայիս 11ին տեղի ունեցեց է վանական պաշտօնեաներու ընտրութիւնը, որուն մանրամասն տեղեկաւորը տուանձին կը հրատարակենք այս անգամ:

— Ամենապատիւ հոգեւոր Տէրը Զմեռեան Միաբանութեան նորընտիր Մեծաւորին, Գեր, Գրեգոր Վ. Վախաշորեանի ընտրութիւնը հաստատեց պաշտօնական կոնդակով ալ, ինչպէս արդէն հեռագիրով բրած էր Այս առթիւ Ն. Գերապատութեան շնորհեց նաեւ ծայրագոյն վարդապետութեան պատիւը: Մեր ջերմ շնորհակալութիւնները Գեր, Մ. Վ.ին:

— Ն. Գերերջանկութիւնը առանձին պաշտօնական գրութիւններով հաստատեց նաեւ վանական միւս պաշտօնատեարց ընտրութիւնը և միանգամայն Զմեռեան հեռու գտնուող նորընտիրներուն հրամայեց որ փութիւն վանքը երթալ:

* Ինչպէս գրած ենք արդէն, Մեծաշուք Պողոս էֆ. Մոմճեան Ս. Քաջանայապետին յարգալիք գերութիւն մը յղելով բողոքած էր իր ստորագրութեամբ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տիրոջ հակառակ Պոլսէն Ս. Հօր ուղղուած ամբաստանագրին դէմ:

Այժմ՝ ստոյգ աղբիւրէ լուր կ'առնուիք թէ՛ այն կեղծ ամբաստանագրին ստորագրութիւնը Սուրբ Աթոռին կողմէ բաղդատուած է Մեծաշուք Պողոս էֆ. Մոմճեանի ստորագրութեան հետ, և կեղծ ըլլալը հաստատուած է, և յատկապէս յանձնարարուած է որ այս բանս Պոլիս՝ Ամեն. Կ. Պատրկարքին պաշտօնապէս ծանուցուի և հրատարակուի:

Ուստի մեծ գահաւանդութեամբ կը հրատարակենք այս լուրը, որ որչափ պատիւ կը բերէ Մեծ. Մոմճեան էֆ.ի պէս ճշմարիտ կաթողիկէի մը, նոյնչափ ամօթապարտ կ'ընէ՝ Ս. Աթոռոյ առջև մեր հասարակութեան անպատուութիւն բերող կեղծարարները, և միանգամայն ցոյց կու տայ թէ Ս. Աթոռը այսօրինակ նենգութիւններէ չի խարուիր:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Երեսփ. Ժողովը Մայիս 23ին գումարուեցաւ Խալիլ պէյի նախագահութեամբ: Նախորդ նստի ատենագրութեան վաւերացումէն ետք կարգացուեցաւ եպարքոսական քիւր մը, որ Ժողովին վաւերացման կ'ենթարկէր Խորհրդարանին արձակուրդի պահուն հրատարակուած և առժամապէս գործադրութեան դրուած 542 օրինադիւծեր: Նախագահը յայտարարեց թէ ասոնցմէ 462ը գնահատու նախարարութեանց կ'ընտցուցի յաւելուածական վարկերու վերաբերելով պիտի ղրկուին ձեռնհաս յանձնաժողովներուն: Եպարքոսական երկրորդ քիւր մը կը յիշատակէր 48 առժամեայ օրինադիւծեր, որոնց համար կառավարութիւնը ստիպողական քննութիւն կը պահանջէր: Ասոնց մէջ կային նահանգային, զինուորագրութեան, արհեստից քաղաքականութեան, նախակրթութեան ևն. օրինադիւծերը: Կարճ վիճաբանութենէ մը ետքը նախագահը ձեռամբարձ քուէի ենթարկեց զայն: Ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ հաւանեցաւ կառավարութեան պահանջումին:

Ժողովն ապա լսելէ ետք Գահաճառին պատաս-

խանը, որ խմբագրուած էր մասնաւոր յանձնաժողովին կողմէ, նորութեամբ ընդունեցաւ զայն:

— Երեսփ. Ժողովի նախագահ Խալիլ պէյ և դեր-նախագահ Լիբ Սի փաշա մայիս 25ին քանի մը երեսփոխաններու հետ Կայս. Պալատ երթալով Սուլթանին մատուցին Երեսփ. Ժողովին ուղերձը, իբրեւ պատասխան գահաճառին:

* Երեսփոխան Մայիս 25ին նիստ գումարեց Րիֆաթ պէյի նախագահութեամբ: Ներկայ էին Եպարքոս և հանրօգուտ շինութեանց, ծովային, ելմուական և երկրագործական նախարարները: Վիճաբանութեան դրուեցան և քուէներու ոտուար մեծամասնութեամբ ընդունուեցան Սահմանագրութեան հետեւեալ չորս փոփոխեալ յօդուածները:

Յօդ. 7.— Սահմանագրութեան 35րդ յօդուածին համաձայն Սուլթանին իրաւունք ունի ի պահանջել հարկին լուծել Երեսփ. Ժողովը, պայմանաւ որ Ժողովին յետաձգման և դադարման ժամանակամիջոցին տեւողութիւնը նոյն տարւոյ գումարման համար սահմանուած պայմանաժամին կէսը չանցնի:

Յօդ. 3.— Եթէ նախարարներուն և Երեսփ. Ժողովին միջեւ անհամաձայնութիւն ծագած ատեն նախարարները պնդեն իրենց տեսակետին վրայ և Երեսփ. Ժողովը դարձեալ մերժէ մեծամասնութեամբ, Սուլթանը կրնայ գահիճը փոխել կամ Երեսփ. Ժողովը լուծել, պայմանաւ սակայն որ նոր ընտրութիւնները չորս ամսուան միջոցին մէջ կատարուին և նոր Երեսփ. Ժողովն ի նիստ հրաւիրուի: Բայց եթէ նոր Երեսփ. Ժողովը պնդէ իր նախորդին տեսակետին վրայ, ապա տուած որոշումը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ:

Յօդ. 43.— Խորհրդարանին երկու ժողովներն ամէն տարի առանց հրաւերի սպասելու կը գումարուին Նոյմ. սկիզբը կամ եթէ յետաձգում կայ, այդ յետաձգման ժամանակամիջոցին լրանալէն ետքը: Երկու ժողովները կը բացուին կայս. Իրատեով: Խորհրդարանական նստաշրջանին տեւողութիւնը վեց ամիս է, որմէ ետք Խորհրդարանը կը փակուի: Իրատեով: Երկու ժողովներէն մին չի կրնար առանձին նիստ գումարել: Երբ Երեսփ. Ժողովը լուծուի, չորս ամիս ետք գումարուելիք ժողովին նստաշրջանը կը նկատուի արտասովոր նստաշրջան, որ կը տեւէ երկու ամիս: Այս արտասովոր նստաշրջանը կրնայ երկարաձգուել: Նոր Երեսփ. Ժողովին տեւողութեան շրջանը, որ 69րդ յօդուածին համամատ չորս տարի որոշուած է, կը սկսի այդ արտասովոր նստաշրջանին յաջորդող Նոյմ. մէկէն:

Յօդ. 73.— Այս յօդուածը ջնջուած է իբր աւելորդ և իբր սահմանագրութեան միւս յօդուածներուն հակասող:

Յետոյ հատուած առ հատուած քննուեցաւ Երեսփոխանին կողմէ տրուելիք գահաճառին պատասխանը և բանի մը թեթեւ փոփոխութիւններով ընդունուեցաւ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ. արծ. վեցամսեայ՝ 20.— մէկ թիւ՝ 1 դհկ. —Արսասան-
ւան՝ տար. Ծր. 10. վեցամս 5.— Վճարմունք կանխիկ են:

ՀԱՍՑԷ.— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5. Պայրամ փողոց 5, 4.

Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ.— 1.— Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու է
յօդուած: 3.— Կեղծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4.— Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: Յօդուածներու 5.—
ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6.— Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր. Սկզբունք Քրիստ. Վարդապետութեան. գին 2 դհկն:

Տէր Կոմիտաս Քահանային վարքը. գին 5 դհկն:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ՝ամենայ-
նի ճոխ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարդեր, քարդ-ատրէսներ,
մահադղներ, եւն. եւն.: Գիները անմրցելի կերպով ւսժան են: Գեղեցկագիտական ճա-
շակի և տպագրական մագրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյս գոհ պիտի
մնան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 150.000.000 de couronnes

Réserves: 49.000.000

SIÈGE CENTRAL:

VIENNE 1. Schottenring

SUCCURSALES:

EN AUTRICHE-HONGRIE: *Agram, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Drohobycz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegerndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Stanislaw, Tarnopol, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwittau.*

EN TURQUIE:

Constantinople et Smyrne.

SUCCURSALE DE CONSTANTINOPLE

Siège à Galata, Place du Pont de Karakeuy

Agences à Stamboul, Péra et Scatari.

Le Wiener Bank-Werein fait toutes opérations de Banque et notamment :

Avances en Compte-Courant contre dépôt des titres, effets de commerce, ou marchandises;

Escompte d'effets de commerce;

Achat et vente de change sur l'Etranger;

Emission de lettres de crédit et ouverture d'accreditifs simples et documentaires;

Paicments télégraphiques en Turquie et à l'Etranger;

Encaissement d'effets, de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages;

Exécution d'ordres de Bourse sur place et à l'Etranger;

Ouverture de Comptes-Chèques et de comptes-dépôts à intérêt;

Garde de titres, marchandises etc.

Achat de vente de monnaies diverses, matières précieuses, monnaies d'ornements;

Caisse d'Epargne à 3. $\frac{1}{2}$ % d'intérêt.

Location de coffre-fort (à Calata et à Stamboul).

UN BUREAU DE VOYAGE (Représentant des Chemins de fer de l'Etat Autrichien) est attaché à l'Agence de Péra et délivre des billets pour tout l'Univers. Les voyageurs y trouveront toutes facilités possibles et tous renseignements désirés.